

نگاهی به هدایت تحصیلی در ایران کشورهای جهان (۲)

عزت مهاجرانی

مشاوران

صلاحیت‌های حرفه‌ای

در نظام آموزشی اغلب کشورها، مشاوران نیروی انسانی متخصص به شمار می‌روند. به همین خاطر، به منظور به‌کارگیری این نیرو، تمهیدات خاصی در نظر گرفته شده و برای علاقه‌مندان اشتغال در پست مشاوره در مدارس، شرایط خاصی نیز تعریف شده است.

در آمریکا مشاور باید تحصیلات دانشگاهی لیسانس و بالاتر در رشته‌ی مربوط داشته باشد. داشتن مهارت لازم در استفاده از رایانه برای پیشبرد فرایند هدایت تحصیلی، دریافت گواهی معتبر از کمیته‌ی تعیین صلاحیت آموزشی، و طی کردن دوره‌ی کارآموزی مربوط و موفقیت در آن هم ضرورت دارد. در آمریکا، از طرف «انجمن مشاوره و راهنمایی» در واشنگتن، سمینارهایی برگزار می‌شود که برای مشاوران جنبه‌ی آموزشی دارد. توزیع نشریات جدید و نمایش فیلم‌های موردهای مشاوره‌ای نیز به منظور ارائه‌ی تجارب حرفه‌ای به مشاوران، عرضه می‌شود. به هر حال در آموزش و پرورش آمریکا، به ویژگی تخصصی مشاوران توجه خاص می‌شود. قابل ذکر است که در برخی ایالت‌ها، خدمات مشاوره و راهنمایی در دوره‌ی ابتدایی نیز وجود دارد. برای مشاوران این دوره، آموزش چگونگی برخورد با کودکان و کشف استعدادهای آنان در نظر گرفته شده است که در دوره‌های تربیت مشاور به آن‌ها توجه می‌شود.

در آلمان برای به‌کارگیری مشاوران، ضرورت داشتن مدرک تحصیلی حداقل لیسانس در رشته‌ی مشاوره و نیز داشتن گواهی صلاحیت حرفه‌ای ضروری است. معمولاً برای مشاورانی که به تازگی به سیستم آموزش و پرورش وارد می‌شوند، دوره‌ی کارآموزی راهنمایی و مشاوره پیش‌بینی می‌شود. اصولاً در آموزش و پرورش آلمان، شاغلین در مدارس متوسطه، مخصوصاً مدارس حرفه‌ای، باید علاوه بر داشتن مدارک دانشگاهی، در دوره‌ی کارآموزی ۱۸ ماهه‌ای نیز شرکت کنند. این دوره برای مشاوران از طریق مؤسسات تربیتی تدارک و حمایت می‌شود [چاکر آرئور دونالد، ۱۳۸۴: ۳۶].

در انگلستان، مشاوران علاوه بر داشتن مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر در رشته‌ی مشاوره، بر حسب ضرورت باید در دوره‌های بازآموزی مشاوران که از طرف آموزش و پرورش و با هماهنگی دانشگاه تربیت معلم برگزار می‌شود، شرکت کنند. از آن‌جا که اداره‌ی امور مدارس در انگلستان بر عهده‌ی «هیئت مدیره‌ی مدارس» است و این هیئت در گزینش نیروی انسانی مورد نیاز خود

نقش دارد، به کارگماری مشاور مدرسه باید توسط هیئت تعیین صلاحیت شود. این هیئت از مشاوران انتظار دارد، در دانش افزایی حرفه‌ای خود فعال باشند. مثلاً در تهیه‌ی آزمون‌های آموزشی و مجله‌ی خدمات مشاوره‌ای و یا ماه‌نامه‌ی تحقیقات آموزشی که از طرف «بنیاد ملی تحقیقات آموزشی» تهیه می‌شود، کوشا باشند.

از آن‌جا که در نظام آموزش و پرورش انگلستان، اولیای دانش‌آموزان در امور تحصیلی فرزندان مشارکت دارند، مشاوران باید دارای ویژگی مشارکت‌جویی باشند و در ارائه‌ی اطلاعات مربوط به انتخاب رشته، انتخاب واحدهای اختیاری و فرایند هدایت تحصیلی، پاسخ‌گویی اولیا باشند. قابل ذکر است، در انگلستان مدارس با یکدیگر رقابت می‌کنند و در جذب دانش‌آموز و جذب نیروی انسانی با صلاحیت، اهتمام دارند. بنابراین، مشاوران باید از چنان ویژگی عملکردی برخوردار باشند که پاسخ‌گویی انتظارات هیئت مدیره‌ی مدرسه باشد [فرجاد، ۱۳۷۳: ۲۵۵].

در ایران، طبق بخش‌نامه‌ی صادره از سوی وزارت آموزش و پرورش، ویژگی‌های احراز پست مشاور در دبیرستان به این شرح ابلاغ شده است: برخورداری از صلاحیت اخلاقی، حرفه‌ای و حسن شهرت؛ داشتن مدرک تحصیلی لیسانس و بالاتر در رشته‌های مربوط؛ داشتن حداقل سه سال سابقه‌ی تدریس. در ضمن برای دبیران مشاور که به صورت پاره‌وقت با مشاور مدرسه همکاری می‌کنند، باید از طرف «دفتر فرهنگی و امور مشاوره» گواهی تأیید صلاحیت صادر شود [صافی، ۱۳۸۳: ۶۰].

مشاورانی که در مراکز تربیت معلم تحصیل کرده‌اند، ویژگی حرفه‌ای خاصی دارند. زیرا این دانشجویان در رشته‌ی مشاوره و راهنمایی به تحصیل می‌پردازند و در دوره‌ی کارورزی مربوطه که معمولاً به صورت عملی اجرا می‌شود، شرکت می‌کنند. معمولاً این نیروها می‌توانند در مراکز مشاوره و راهنمایی که زیر نظر هسته‌های مشاوره‌ی تربیتی استان‌ها اداره می‌شوند، به ارائه‌ی خدمات تخصصی بپردازند [حسینی، ۱۳۷۰: ۸۷].

به طور کلی می‌توان گفت، در آموزش و پرورش ایران به ویژگی‌های مدرک تحصیلی و احراز صلاحیت حرفه‌ای آن‌ها توجه می‌شود.

در ژاپن، به کارگماری نیروی انسانی در آموزش و پرورش، از طریق گزینش چندمرحله‌ای صورت می‌گیرد، تا نیروهای باصلاحیت

در پست‌های آموزشی و اداری، از جمله مشاوره به کار گمارده شوند. مثلاً به کسانی که دوره‌ی چهارساله‌ی تربیت معلم را طی کرده باشند، گواهی درجه‌ی یک اعطا می‌شود تا در دوره‌ی متوسطه مشغول به کار شوند. برای مشاوران علاوه بر داشتن مدرک لیسانس، ویژگی صلاحیت حرفه‌ای نیز در نظر گرفته شده است که از طریق کمیته‌ی مربوط صورت می‌گیرد. در پاره‌ای از موارد، طی کردن دوره‌ی کارآموزی برای احراز ویژگی صلاحیت حرفه‌ای مشاور ضرورت دارد. قابل ذکر است که در مراکز تربیت معلم ژاپن در رشته‌ی مشاوره، کارورزی به طور جدی انجام می‌شود. بنابراین، فارغ‌التحصیلان این مراکز از تخصص لازم برخوردارند. در آموزش و پرورش ژاپن، اشتغال در دوره‌های تحصیلی بالاتر، مستلزم داشتن ویژگی‌های حرفه‌ای بیشتری است. به همین خاطر برای استخدام معلمان، چندین مرحله گزینش صورت می‌گیرد تا آن‌ها شایستگی‌های لازم را احراز کنند [فرجاد، ۱۳۷۳: ۳۱۹].

قابل ذکر است، در آموزش و پرورش ژاپن به دلیل وجود تنوع در مدارس متوسطه و نیز تنوع در اهداف عملکرد تربیت نیروی انسانی آن‌ها، ارائه‌ی خدمات راهنمایی و مشاوره نیز دارای تنوع است. بنابراین مشاوران باید به اقتضای مدرسه‌ی محل خدمت، از ویژگی حرفه‌ای لازم نیز برخوردار باشند [همان، ص ۸].

در آموزش و پرورش فرانسه، دو گروه مشاوران در دوره‌های راهنمایی و متوسطه مشغول به کارند. برای دوره‌ی راهنمایی، ویژگی‌های مشاوران به این شرح است: داشتن حداقل مدرک تحصیلی لیسانس در رشته‌ی مشاوره، داشتن حداقل ۳۵ سال سن، گذراندن دوره‌ی تخصصی در انیستیتیوی آموزش مشاوران بر حسب ضرورت، اخذ گواهی صلاحیت حرفه‌ای مشاوره، و توانایی پاسخ‌گویی به انتظارات والدین. برای دوره‌ی متوسطه، مشاوران باید علاوه بر داشتن مدرک تحصیلی فوق لیسانس در رشته‌ی مشاوره، از صلاحیت حرفه‌ای لازم نیز برخوردار باشند.

در مدارس متوسطه‌ی فرانسه، مشاور عضو شورای کلاس است و لذا باید ویژگی مهارت ارائه‌ی خدمات راهنمایی و مشاوره منطبق بر نیازمندی‌های والدین را دارا باشد. مراکز اطلاعات و راهنمایی خارج از مدارس، به صورت خصوصی، به ارائه‌ی خدمات راهنمایی و مشاوره می‌پردازند. مشاورانی که در این مرکز فعالیت دارند، از طرف «دفتر ملی اطلاعات آموزشی و حرفه‌ای» نظارت و

حمایت می‌شوند و لذا مشاوران این مراکز شرایط تخصصی لازم را باید احراز کنند [حسینی، ۱۳۷۰: ۵۴].

قابل ذکر است، یکی از ویژگی‌های مشاوران در دوره‌ی متوسطه فرانسه، کسب موفقیت در آزمون استعداد مشاوره و راهنمایی است که از طرف آموزش و پرورش به اجرا درمی‌آید. به منظور به کارگماری نیروی انسانی اصلح [شایسته‌تر]، همواره سعی می‌شود از معلمان با سابقه برای تحصیل در رشته‌ی مشاوره و نیز اشتغال در پست معلم مشاور استفاده شود. در تشکیلات آموزش و پرورش فرانسه، در هر استان، مرکز تحقیقات مشاوره و راهنمایی وجود دارد که مشاوران می‌توانند، جدیدترین اطلاعات حرفه‌ای خود را از این مرکز دریافت دارند و اطلاعات حرفه‌ای خود را توسعه دهند تا بتوانند پاسخ‌گوی نیازمندی‌های دانش‌آموزان و اولیای آن‌ها باشند. بنابراین وظیفه‌ی دیگر مشاوران، استفاده از نشریات این مرکز و سایر اطلاعات رسانه‌ای مرتبط با حرفه‌ی آن‌هاست [فرجاد، ۱۳۷۳: ۳۸۱].

ویژگی‌های برنامه‌های مشاوره و مشاوران

در آمریکا، مشاوران علاوه بر داشتن مدرک تحصیلی دانشگاهی در رشته‌ی مربوط، باید از «کمیته‌ی تعیین صلاحیت آموزشی» گواهی لازم را دریافت کرده باشند. برای دریافت این گواهی، داوطلبان مشاوره در مدارس باید در یک دوره‌ی کارآموزی، شرکت کنند و در آزمون پایانی آن موفق شوند. حرفه‌ی مشاوره در مدارس آمریکا، شغلی تخصصی محسوب می‌شود و نیروی انسانی آن باید از ویژگی‌های لازم برخوردار باشد.

برنامه‌ی راهنمایی در آمریکا، در مقام مقایسه با سایر ممالک، ویژگی‌هایی دارد که به چند مورد آن‌ها اشاره می‌شود [محمدخانی، ۱۳۸۴: ۴۷].

۱. در اجرای برنامه‌های راهنمایی مانند سایر برنامه‌های آموزشی در ایالات گوناگون، اختلاف سطح کیفی وجود دارد که علت آن، نبود امکانات مساوی ناشی از سیستم غیرمتمرکز است. برای رفع این عیب و کم کردن اختلافات سطح کیفی آموزش، سیاست کلی متوجه یک کاسه کردن اعتبارات آموزشی و توزیع آن‌ها در حد متعادل بین ایالات متفاوت شده است.

۲. آزمون‌های هوشی در پاره‌ای از ایالات، به علت احتمال

مارک زدن‌های ناروا اجرا نمی‌شوند، و در برنامه‌های آزمون، تکیه بر آزمون‌های پیشرفت تحصیلی است.

۳. تصحیح پاسخ‌نامه‌های آزمون، اکثراً به وسیله‌ی ماشین و شرکت‌های تهیه‌کننده‌ی آزمون انجام می‌گیرد و نتایج به پرونده‌ی تحصیلی دانش‌آموز الصاق می‌شود.

۴. بخش عمده‌ای از راهنمایی تحصیلی و شغلی و دادن اطلاعات در این زمینه در بعضی از مدارس، به وسیله‌ی رایانه صورت می‌گیرد.

۵. نشریات تحصیلی و شغلی و فیلم‌های آموزشی، به تعداد زیاد تهیه شده‌اند و در اختیار مشاوران قرار دارند. ضمناً مؤسسات گوناگون نیز در انجام خدمات راهنمایی، همکاری‌های جدی به عمل می‌آورند.

۶. مشاوران از طریق برگزاری سمینارها، و تهیه‌ی نشریات و فیلم‌های گوناگون به وسیله‌ی مؤسسات متفاوت از جمله «انجمن مشاوره و راهنمایی در واشنگتن»، با آخرین اطلاعات در زمینه‌ی مشاوره و راهنمایی آشنا می‌شوند.

۷. غالباً در مدارس، مواد درسی انتخابی وجود دارند، و یکی از مهم‌ترین وظایف مشاور، کمک به دانش‌آموزان در انتخاب این مواد درسی است.

۸. در بعضی از ایالات برای کودکان استثنایی، و در تعدادی از ایالات نیز در مقطع ابتدایی، مشاوران خاصی وجود دارند.

۹. از جمله مشکلاتی که در مدارس آمریکا زیاد به چشم می‌خورد، اعتیاد دانش‌آموزان و مشکلات جنسی، از جمله بارداری دختران است که در این موارد، حتی واحدهای درسی خاصی در بعضی از دوره‌های تربیت مشاور گنجانده شده‌اند.

۱۰. آمریکا با توجه به اختلافات فردی و اصول دموکراسی و اهمیت دادن به فرد، یکی از کشورهایی است که با صرف هزینه‌های قابل توجه در توسعه‌ی خدمات راهنمایی و حصول به هدف‌های آن، گام‌های مؤثری برداشته است.

در آلمان مشاوران مدارس (به‌ویژه مدارس گیم‌نازیم) باید علاوه بر گذراندن دوره‌ی چهارساله‌ی لیسانس، در یک دوره‌ی ۱۸ ماهه‌ی کارآموزی نیز شرکت کنند و در امتحان پایانی آن موفق شوند.

در واقع، گواهی صلاحیت حرفه‌ای آن‌ها منوط به شرکت در این دوره است. بدین ترتیب می‌توان گفت، ویژگی بارز مشاوران در آموزش و پرورش آلمان، صلاحیت حرفه‌ای آن‌هاست. در برخی

منابع تطبیقی آمده است که برای مشاوران دبیرستان‌ها در آلمان، دوره‌ی تربیتی از طریق مؤسسات تربیتی برگزار می‌شود [دبیرخانه‌ی شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۴: ۱۲].

در انگلستان، هفت گروه مدارس متوسطه وجود دارند که با اهداف مشخص، دانش‌آموزان را برای ورود به آموزش عالی، ورود به بازار کار و یا ادامه‌ی تحصیل آماده می‌سازند. ویژگی بارز هدایت تحصیلی این است که از طریق اعمال قوانین و مقررات و اعلام شرایط پذیرش دانش‌آموز بخش عمده‌ای از هدایت تحصیلی به صورت سیستمی اجرا می‌شود و اولیا با انتخاب صحیح مدارس، برای فرزندان خود در فرایند هدایت تحصیلی مشارکت دارند [همان، ص ۱۲].

در انگلستان، آموزش و پرورش براساس اصول هفت‌گانه‌ای ایفای نقش می‌کند که به منزله‌ی راهبرد تعلیم و تربیت شناخته می‌شود و دست‌اندرکاران در ایفای وظایف خود به آن‌ها توجه دارند. به همین دلیل، کار هدایت تحصیلی آسان‌تر صورت می‌گیرد. این اصول عبارت‌اند از: ۱. اصول بالندگی اقتصادی، اجتماعی و فنی؛ ۲. بهره‌گیری از آرا و عقاید نظریه‌پردازان تربیتی؛ ۳. توجه به شیوه‌ی غیرمتمرکز؛ ۴. هدایت فعالیت‌ها از قاعده به سوی رأس هرم آموزش؛ ۵. توجه به گزینش تربیت و استخدام معلمان به عنوان اولویت برنامه؛ ۶. مشارکت ملت و دولت در تأمین منابع، ۷. مشارکت دولتی در تأمین منابع، ۸. مشارکت ملت و دولت در تأمین منابع. توجه به ارتباط دنیای تحصیل با شرایط واقعی دنیای کار.

به طوری که ملاحظه می‌شود، اصول ۲، ۵ و ۷ مستقیماً با هدایت تحصیلی و مشاوره در ارتباط هستند و به صورت یک عزم ملی به آن توجه می‌شود. به همین خاطر، کار هدایت تحصیلی به صورت سیستمی سامان می‌یابد. در ایران برای شاغلین در پست مشاوره، شرایط ویژه‌ای در نظر گرفته شده است که هنگام استخدام و یا در فرایند تربیت نیروی انسانی مشاور مدنظر است. این شرایط به شرح زیر هستند:

الف) داشتن درجه‌ی کارشناسی (لیسانس) در رشته‌ی مشاوره؛
ب) داشتن درجه‌ی کارشناسی در رشته‌های برنامه‌ریزی امور تربیتی، روان‌شناسی، علوم تربیتی و امور تربیتی با دست‌کم سه سال سابقه‌ی تدریس یا مربی‌گری امور تربیتی؛

پ) دست‌کم درجه‌ی کارشناسی با پنج سال سابقه‌ی کار به عنوان مربی امور تربیتی.

قابل ذکر است که در موقعیت‌های گوناگون از آموزش و پرورش، اقدام به برگزاری دوره‌های ضمن خدمت ویژه‌ی مشاوران می‌شود که شرکت در آن اجباری است. داشتن گواهی این دوره‌ها، در احراز صلاحیت مشاور و در ارتقای شغلی آن‌ها تأثیر دارد. امروزه مشاوران دبیرستان‌ها، از منابع مرجع برای والدین در امر هدایت تحصیلی دانش‌آموزان محسوب می‌شوند. در ژاپن، علاقه‌مندان به اشتغال در پست مشاوره، باید حداقل مدرک لیسانس داشته و نیز دوره‌ی یک‌ساله‌ی

● دادن اطلاعات لازم به مشاور راهنمایی به منظور شناخت فرزند خود و تنظیم پرسش نامه‌ها و فرم‌های ارسالی توسط مشاور راهنمایی و یا مدیر مدرسه؛
● شرکت در انجمن‌های خانه و مدرسه و طرح مسائل مربوط به فرزند خود و یا کمبودها و نواقص موجود در مدرسه؛
● آموزش روش‌های کمک به امر تحصیلی فرزندشان، به طور هماهنگ با روش‌های مدرسه؛

● چون والدین، کارکنان مدرسه و مشاور راهنمایی برای یک هدف مشترک یعنی رشد همه جانبه و حصول به اهداف تحصیلی و تربیتی دانش آموز تلاش می‌کنند، لازم است تا همه‌ی این عوامل با همکاری هماهنگ، برای تحقق هدف مورد نظر بکوشند و از خدمات مشاور که تخصص و تجربه‌ی لازم را در امور راهنمایی داراست، حداکثر استفاده را به عمل آورند.

با توجه به این که فرایند هدایت تحصیلی در آمریکا از الگوی راهنمایی و مشاور رشدی پیروی می‌کند، برای والدین نقش‌های چهارگانه‌ای وجود دارد که می‌توانند نسبت به هر یک، ایفای نقش کنند. این نقش‌ها در ارتباط با برنامه‌ی آموزشی، خدمات پاسخ‌گویی، برنامه‌ریزی فردی و حمایت سیستمی است. در واقع والدین در جهت هدایت تحصیلی دانش‌آموزان به صورت حضور فردی و یا از طریق انجمن‌ها مشارکت دارند و برای رسیدگی به نیازها و علاقه‌های دانش‌آموزان می‌کوشند. در ادامه‌ی این نوشتار، نقش‌های والدین در برنامه‌ی جامع راهنمایی و مشاوره‌ی رشدی مدرسه ارائه شده است.

قابل ذکر است که در ایالت‌ها و مناطق گوناگون آموزش و پرورش آمریکا، مشارکت والدین و ایفای نقش آن‌ها متفاوت است. ولی به هر حال از نظر مقررات، والدین به عنوان یک عنصر مؤثر در فرایند هدایت تحصیلی دانش‌آموزان مطرح هستند. در بعضی از ایالت‌ها مانند تسی، رئیس انجمن اولیای مدارس، اختیارات زیادی دارد و پست مهمی تلقی می‌شود. به طوری که سابقه‌ی خدمت در این انجمن به عنوان یک ملاک برای کاندیداتوری «وزارت آموزش و پرورش» تلقی می‌شود. به هر حال، تصمیمات انجمن که با نمایندگی اولیا صورت می‌گیرد، در فرایند آموزش و پرورش و اصلاحات آن نقش دارد [دبیرخانه‌ی شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۴: ۷].

تربیت معلم را طی کرده باشند. قابل ذکر است که در دوره‌ی تربیت معلم، به علوم تربیتی توجه خاص می‌شود و فارغ‌التحصیلان علاقه‌مند به اشتغال در پست مشاوره باید در آموزش‌های ضمن خدمت ویژه‌ی مشاوران که به عهده‌ی دانشگاه‌ها یا مراکز تربیت معلم است، شرکت کنند. بنابراین ویژگی بارز مشاوران در آموزش و پرورش، داشتن صلاحیت حرفه‌ای آن‌هاست [همان، ص ۱۸].

در آموزش و پرورش فرانسه، فرایند راهنمایی و مشاوره، از جمله برنامه‌های اصلی آموزش و پرورش محسوب می‌شود و مشاور در مدرسه نقش محوری دارد. مشاوران علاوه بر داشتن مدرک تحصیلی دانشگاهی در رشته‌ی مربوط، باید در آزمون استعداد مشاوره و راهنمایی شرکت کنند و در آن موفق شوند. برای تأمین و تربیت نیروی انسانی در دوره‌ی فوق لیسانس، اولویت با معلمان با سابقه است [همان، ص ۲۴].

نقش والدین در راهنمایی تحصیلی کشورها

پدر و مادر، همان‌طور که در امور تربیتی فرزندان نقش مهمی دارند، در امور تحصیلی نیز دخالت مؤثر دارند. گاه این دخالت‌ها مفید و گاه زیان‌بخش است. پدر یا مادری که برای فرزندش براساس انگیزه‌های شخصی خود، هدف تحصیلی تعیین می‌کند و یا بدون توجه به میزان هوش وی، اهداف جاه طلبانه در نظر می‌گیرد، و یا به علت ناآگاهی از اصول تعلیم و تربیت، در نحوه‌ی برخورد خود با کودک در قبال مسائل تحصیلی، به افراط و تفریط متوسل می‌شود، این دخالت‌ها و رفتارهایش در امر تحصیل و تربیت فرزندش زیان‌بخش است. این رویه وقت زیادی از مشاور برای تصحیح تصمیم‌گیری‌ها و بینش و رفتار آنان می‌گیرد.

والدین در امر پیشرفت و تعیین اهداف تحصیلی فرزندانشان وظایف زیر را بر عهده دارند:

- مراقبت در میزان پیشرفت تحصیلی فرزندشان و در صورت عدم پیشرفت مناسب، مراجعه به مدرسه و اخذ کمک از مشاور مدرسه؛
- کمک به پیشرفت تحصیلی فرزند با هماهنگی مدرسه و اجرای دستورالعمل‌های مشاور در موارد ضروری؛
- فراهم کردن فضای مناسب در خانه برای مطالعه‌ی فرزندانشان خود؛
- پذیرش توصیه‌های مشاور در انتخاب واحدهای درسی و رشته‌ی تحصیلی؛

منبع
مهاجرانی، عزت. مطالعه تطبیقی هدایت تحصیلی در ۵ کشور پیشرفته جهان و ایران با تأکید بر ارایه الگوی پیشنهادی هدایت تحصیلی مطلوب. پایان نامه. دانشگاه علامه طباطبائی. ۱۳۸۵.